

Un Practicum per a la formació de mestres innovadors, reflexius i crítics

Montserrat Casas Vilalta (Coord.), Teresa Creus Solà, Carme Valls, M^a Dolors Bosch Mestres, Joseph Bonil, Anna Camps, Raquel Font, Lluís López del Castillo, Maria Prat, Teresa Ribas, Neus Sanmartí

Unitat de Didàctica de les Ciències Socials. Departament de Didàctica de la Llengua, la Literatura i de les Ciències Socials. Universitat Autònoma de Barcelona.

Unitat de Didàctica de la Llengua i la Literatura. Departament de Didàctica de la Llengua, la Literatura i de les Ciències Socials. Universitat Autònoma de Barcelona.

Departament de didàctica de les Ciències Experimentals

Departament de didàctica de l'Expressió musical, corporal i plàstica.

Resum

En aquesta comunicació es presenta una experiència feta amb alumnes de formació inicial de magisteri que es troben ja en el tercer curs. Especialitat Educació Primària. Es pretén dissenyar un model que faciliti la formació de mestres reflexius i decidits per una metodologia innovadora. És un projecte interdisciplinari en el que participen professors i professores de diferents Departaments. Davant alguns dels problemes detectats en l'assignatura de pràctiques pels quals s'observava la tendència, en ocasions de fer que els alumnes adquirissin pràctiques tradicionals que veien a l'escola, s'ha buscat la possibilitat de fer projectes d'innovació a les escoles i relacionar-los amb la rebuda d'alumnes de pràctiques. En aquesta comunicació s'explica el funcionament del projecte que és molt ampli, ja que hi participen 11 professors i professores de l'Especialitat i dos exemples de la realització del projecte a les escoles.

Paraules clau: innovació, pràctiques, projectes.

Presentació

En aquesta comunicació es presenta una experiència que té l'objectiu de dissenyar un model de Practicum que superi alguns dels problemes del Practicum actual. Problemes que hem detectat en les nostres assignatures de Pràctiques, però que coincideixen amb problemàtiques detectades en diverses recerques realitzades en altres àmbits geogràfics. L'experiència està centrada a les Pràctiques de tercer curs de la titulació d'Educació Primària. És un projecte interdisciplinari en el que participen professors dels Departaments de: Didàctica de la Llengua, la Literatura i de les Ciències Socials; Didàctica de la Matemàtica i de les Ciències experimentals; Didàctica de la Música, de les Arts Plàstiques i de l'Expressió corporal; Departament de Psicologia Educativa i Departament de Pedagogia Sistemàtica. Es presenta una visió general de la feina feta i dues experiències de treballs realitzats a les escoles de pràctiques amb els alumnes que participen en el projecte d'innovació de les pràctiques.

Problemes més significatius del Practicum per a la formació de docents reflexius.

Les recerques sobre el Practicum, tant en el nostre àmbit geogràfic, com en altres de més allunyats, coincideixen en la detecció de problemàtiques com:

- a. El possible caràcter conservador de les Pràctiques docents que faciliten la reproducció de la pròpia experiència escolar i la reproducció dels comportaments poc renovats d'alguns mestres.
- b. La descoordinació entre la teoria i la pràctica ja que l'estudiant se sent poc segur de la seva formació teòrica, especialment per a poder aplicar i justificar les intervencions pràctiques, creatives i renovadores.
- c. La descoordinació entre el professorat de les diferents assignatures de Didàctica que porten les tutories de Pràctiques des de la Universitat.
- d. La dificultat de coordinar i unificar criteris d'actuació pedagògica i didàctica entre els mestres tutors de centres escolars i els tutors del centre universitari.

El Practicum en la Formació de mestres reflexius i crítics.

El Practicum representa una part fonamental per la formació de mestres reflexius. La reflexió sobre la pràctica, centrada en l'anàlisi crítica de les activitats que s'hi produeixen, forma part de les actituds i competències individuals indispensables per exercir la funció docent i és fonamental en la formació de docents capacitats per actualitzar i innovar la seva intervenció professional. Com deia Cochran-Smith (1999), els programes de pràctiques o les experiències escolars haurien de servir per intensificar les oportunitats reals que els estudiants de magisteri tenen per "aprendre a ensenyar", mitjançant la col.laboració i el treball conjunt entre el mestre experimentat i el mestre en formació. Per això fa falta que en algun període de pràctiques, el model d'intervenció professional que trobin els alumnes de pràctiques en els centres respongui a la màxima de "aprendre a ensenyar"

El projecte d'Innovació que es presenta pretén ser una proposta per formar mestres a partir de les seves pràctiques a l'escola.

Per tal de superar els problemes que hem exposat en el paràgraf anterior, estem treballant en un projecte de Practicum que vincula la teoria i la pràctica a partir de seleccionar escoles de Pràctiques que s'impliquin en un projecte d'innovació, de formació permanent o de recerca coordinat pel professor de la Universitat que al mateix temps és el tutor de les alumnes que hi van a fer les Pràctiques.

Amb això pretenem que els mestres tutors es comprometin en una pràctica innovadora i coherent amb els plantejaments teòrics que s'imparteixen a les aules universitàries. Al

mateix temps es pretén que entre el professorat de les diferents assignatures de la Universitat i els mestres tutors escolars s'estableixi una línia d'actuació comú.

Objectius del projecte.

- a. **Formar mestres reflexius i crítics.** Per això és necessari que es produeixi una relació de col.laboració i de reflexió compartida entre els tutors universitaris, els mestres tutors a l'aula i els estudiants. Aquesta reflexió conjunta és la que permet superar el possible paper conservador de les pràctiques escolars, de la mateixa manera que permet al futur mestre qüestionar-se la seva pròpia experiència escolar. Per tal d'aconseguir aquest objectiu ens proposem elaborar els instruments necessaris per facilitar i afavorir la reflexió i establir un sistema de col.laboració possible entre totes les parts implicades, basats en l'organització de seminaris permanents de discussió i de reflexió.
- b. **Formar mestres innovadors.** Per aconseguir-ho és necessari que el futur mestre conegui i experimenti models d'intervenció innovadors, que facilitin la comprensió de què significar innovar a l'aula. És per això que participen activament en els projectes d'innovació i recerca que es realitzen als centres escolars.
- c. **Repensar l'avaluació del Practicum.** Entenem l'avaluació com un procés d'autoregulació metacognitiva, per aconseguir que el futur mestre sigui gestor de la pròpia pràctica i capaç de general el propi aprenentatge. Des d'aquesta perspectiva també es pretén revisar els instruments d'avaluació actuals.

Metodologia de treball.

La metodologia es centra en els actuacions següents:

- Reunions inicials per poder acordar i establir criteris d'actuació ens els que participen els tutors de la Universitat, els mestres tutors i els alumnes de Pràctiques.
- Seminaris permanents de tutors: els professors de la Universitat amb els mestres de cada centre educatiu per tal de fixar les directrius de l'experiència i per elaborar, analitzar i avaluar el material, d'acord amb els objectius previstos per comentar i validar els documents de treball dels alumnes de pràctiques. Es recomana l'assistència dels alumnes de pràctiques.
- Seminari setmanal de treball de cada tutor de la Universitat amb els seus alumnes de Pràctiques.
- Visites periòdiques als centres escolars per realitzar el seguiment del projecte i per les reunions amb els mestres.

Tot això basat en el treball cooperatiu, en la reflexió teòrico-pràctica i en activitats que afavoreixin la metareflexió. Es pretén que aquest enfocament permeti realitzar propostes concretes, viables, innovadores, rigoroses i generalitzables.

CONSIDERACIONS GENERALS.

VALORACIONS:

LES ESTUDIANTS VALOREN

- La coordinació entre els tutors de la Universitat i els mestres de les Escoles
- La coherència entre la teoria didàctica que han estudiat a la Universitat i la realitat que han vist a l'aula.
- També tenen la sensació d'haver treballat molt; encara que pensen que valia la pena.

EL PROFESSORAT DE LA UNIVERSITAT VALORA

- La riquesa que aporta la feina de coordinar-se a tres nivells: mestres, alumnes de pràctiques i escoles.
- La possibilitat que tenen els estudiants de veure que la reflexió teòrica sobre la pròpia pràctica educativa suposa una innovació per a les escoles i forma part de la Formació Permanent.
- El professorat de la Universitat té l'oportunitat de reflexionar sobre l'aplicació pràctica de les teories educatives que imparteix, fet que aporta un element de qualitat tant per les escoles com per la Universitat.
- Els alumnes de les escoles, últims destinataris de tot aquest esforç, integren els futurs mestres dins l'aula i aprenen amb ells sobre la participació, l'ús de les habilitats lingüístiques, els continguts de les Ciències Socials i Experimentals o l'expressió corporal. Ho fan amb plaer i, per això amb l'esforç necessari, sorprenent sovint els propis mestres.

REFLEXIONS FINALS

En primer lloc hem de dir que entenem que les pràctiques han de seguir per la metodologia dels projectes.

Hi ha molts aspectes a millorar, per citar-ne alguns:

- A les escoles no tots els mestres que hi participen ho fan al mateix nivell de convicció, sovint un o dos mestres estiren i els altres van seguint.
- Els alumnes tenen actituds també molt diferents dels uns altres. Si es creuen el projecte, els resultats són sorprenents i engrescadors.
- No sempre queda clar que hi ha un compromís real d'innovació.

Malgrat tots aquests aspectes resulta extremadament positiu ja que:

- Es la manera d'arribar justament als mestres que es miren les innovacions amb recança ja que els alumnes i les experiències que els aporten els fan veure possibilitats no imaginades.
- Gràcies a la coordinació amb l'escola, es pot treballar directament sobre les actituds de les alumnes, fet que guarda certa dificultat i no sempre resulta possible..
- En ser autònoms i responsables ni que sigui d'una petita part del fet educatiu real, les alumnes se senten més segures i queden convençudes de que surten més preparades per posar-se davant de l'aula.